

In memoriam Valentin Putanec (2. 10. 1917. — 4. 1. 2004.)

Vladimir HORVAT*

Uvod

Početak siječnja 2004. napustio nas je u 87. godini života istaknuti hrvatski znanstvenik dr. Valentin Putanec, član suradnik HAZU, pa ga je velik broj rođaka, prijatelja i poštovatelja ispratio na Mirogoju 9. siječnja prije podne.

Izvanredan polihistor

Valentin Putanec bio je jedan od rijetkih polihistora: kroatist, romanist, balkanolog, indoeuropeist, etimolog, kajkavolog, jezični teoretičar, onomastičar, leksikolog i leksikograf, istraživač hrvatske kulturne prošlosti, osobito hrvatskog prvotiska, prve hrvatske tiskare i hrvatskih inkunabula, pisac povijesti hrvatske leksikografije i istražitelj rada hrvatskih leksikografa, te samozatajni proučavatelj hrvatske riječi. Za njim je šezdeset godina znanstvenoga rada i 50 godina neprekidnog djelovanja u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Zagrebu.

Znalci francuskoga jezika u nas poznaju ga već desetljećima po izvrsnom Francusko-hrvatskom rječniku, kojega je najnovije izdanje ponovo izašlo upravo pred njegovu smrt, te ga već bolesnoga na trenutak razveselilo. Bio je znanstveni savjetnik, član suradnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, te ni kao umirovljenik nije imao znanstvenoga mira.

Brojni znanstveni kontakti i plodna djelatnost

Kontaktirao je s velikanima lingvistike 20. stoljeća: sa Stjepanom Ivšićem, Andréom Vaillantom, Antunom Mayerom, Henrikom Barićem, Stjepanom Pavičićem, Stjepanom Musulinom, Mirkom Deanovićem, Blažom Jurišićem, Ljudevitom Jonkeom, Vjekoslavom Štefanićem. Bio je punih 25 godina suradnik na Etimologijskom rječniku Petra Skoka, a potom i njegov priređivač te je, sa suradnicima, izradio njegovu IV. knjigu — Kazala. Suurednik je Leksika prezimena Hrvatske, te autor njegova izvrsnog teorijskog predgovora pod nazivom Esej o jezičnom znaku i onomastici, te antroponimiji u Hrvatskoj (1976.). Suautor je Re-

* Prof. dr. sc. Vladimir Horvat, Filozofski fakultet Družbe Isusove, Zagreb.

tropektivne onomastičke bibliografije (1987.), najopsežnijeg takva djela u slaven-skoj onomastičkoj literaturi. Bio je jedan od najboljih poznavatelja povijesti hrvatske leksikografije. Tragao je za mjestom tiskanja hrvatskoga prvotiska, istraživao je starofrancuske srednjovjekovne rukopise koji se nalaze u Zagrebu, pisao je o velikim hrvatskim jezikoslovcima, o kajkavskoj povijesnoj i suvremenoj filologiji, o monogramizaciji latinice. Pisao je o hrvatskim glosama u Radonovoj Bibliji (IX.–X. st.), što je vrlo značajno za povijest hrvatskoga bogoslužja na hrvatskom sjeveru. Iznio je originalna rješenja o podrijetlu i putovima Čedadskog evanđelja (Codex Aquileiensis).

Njegovo zanimanje za etimologiju iznijelo je brojna rješenja, nažalost još uvijek raštrkana u časopisima i zbornicima, koja su trajni poklad hrvatske etimologijske znanosti. S godinama se njegovo zanimanje za etimologiju sve više okretalo prema dalekoj jezičnoj prošlosti, gdje obavijesti o jezicima blijeđe, ali su neodoljivo izazovne.

Krašićanac, deseto dijete, štovatelj Stepinca

U današnjoj poraznoj demografskoj situaciji nije naodmet reći da se Valentin Putanec rodio u Krašiću 1917. godine, kao deseto dijete u obitelji koja je imala šesnaestero djece.

Božja providnost htjela je da taj isti čovjek 1946. godine, kao zaposlenik Hrvatskoga grafičkoga zavoda, u trenutku kada demonske komunističke vlasti po čitavoj Jugoslaviji (čak i u kaznionicama) skupljaju potpise za smrtnu osudu Alojzija Stepinca, hrabro kaže svoje ne, jedini uz pjesnikinju Sidu Košutić, nakon čega oboje trenutačno dobivaju otkaz. Srećom, nakon 90 skupljenih potpisa u njegovu korist, vraćen je na posao.

Spomenimo i to da je njegova supruga Zdenka imala tri ujaka svećenika. Jedan od njih bio je Dragutin Jesih koji je u svojoj župi Šćitarjevo kraj Zagreba (nekadašnja Andautonija) po želji nadbiskupa Stepinca spasavao progonjene Židove. Među onima koje je on spasio, nalazi se i visoki izraelski časnik Dan Baram, pa je na temelju njegova svedočenja, jeruzalemski memorijalni centar Yad Vashem velečasnog Dragutina Jesiha proglasio 1. rujna 1992. Pravednikom među narodima.

Nagrade i zahvalnost

Valentin Putanec dobio je 1976. god. tadašnju republičku nagradu »Božidar Adžija« za uspješnu znanstvenu djelatnost, te 1996. godine, iz ruku predsjednika Tuđmana, što mu je kao rodoljubu puno značilo, odličje Reda Danice hrvatske s likom Ruđera Boškovića, kao priznanje za svoj znanstveni opus.

Taj nestor našeg jezikoslovlja, »pokretni spomenik« Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, nesebično i samozatajno savjetovao je mnoge naraštaje mladih hr-

vatskih jezikoslovaca, koji su mu u velikom broju iskazali svoju zahvalnost i poštovanje prigodom posljednjeg ispraćaja 9. siječnja 2004. na Mirogoju.

U ime Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje te u ime HAZU od njega se veoma lijepim govorom oprostio akademik Petar Šimunović.

Članovi Putančeve obitelji znali su da sam s njime prijateljevao i znanstveno surađivao gotovo dvadeset godina. Godine 1985. slavila se 150 obljetnica Hrvatskog narodnog preporoda, i na znanstvenom skupu u Akademiji nije se niti spomenula uloga Crkve. On me potaknuo da obradim temu *Crkva u hrvatskome narodnom preporodu*. Najprije sam objavio serijal u Glasu koncila, a zatim proširio građu u istoimenoj knjizi (GK, Zagreb, 1986.). Dr. Valentin Putanec naročito mi je pomagao na obrađivanju i pripremanju prvog *Hrvatsko–talijanskog rječnika Bartola Kašića*, za koji je napisao i zanimljiv predgovor (KS, Zagreb, 1990.).

Zbog moje povezanosti s njime, njegova me je obitelj zamolila da vodim sprovod, a sutradan 10. siječnja odslužim za njega i misu zadušnicu u Bazilici Srca Isusova. Oboje sam rado učinio u znak poštovanja i zahvalnosti.

Iza velikog učenjaka i dobrog čovjeka doktora Valentina Putanca ostao je veoma plodan znanstveni rad, duboko plemenit ljudski i kršćanski uzor, a u mnogim srcima trag velike zahvalnosti.

